

Na poetické cestě krajinami slov

Jeden z nejlepších českých odborníků na psychiatrii **Michal Maršálek** využívá bohaté zkušenosti ze svého oboru také při psaní poezie. Právě vychází jeho další básnická sbírka.

Michal Maršálek původně o studiu lékařství vůbec nepřemýšlel. Jeho matka byla právnička, otec režisér a dramaturg u Krátkého filmu, on sám měl ve věku kolem patnácti let jasno: chtěl jít studovat astronomii. Dopisoval si dokonce s tehdejšími slavnými světovými astronauty, už ve čtrnácti přednášel na hvězdárně... Pak ale zjistil, že kdo chce dělat astronomii, musí být i hodně dobrý matematik. A tak se po gymnáziu rozhodl raději pro medicínu.

Téměř od začátku studia věděl, že se chce věnovat oboru psychiatrie. „Lákala mě její interdisciplinárnost. V psychiatrii se dá odbočit ke kybernetice, sociálním vědám, filozofii či psychologii a všechna ta rozhraní jsou velmi pozoruhodná.“ Specializoval se na oblast schizofrenie ve vztahu k léčbě. „Celý život se zabývám nežádoucími účinky antipsychotik, především extrapyramidovými. Jedná se o pozdně vznikající potíže při dlouhodobé léčbě schizofrenie – například určité pohybové poruchy, s nimiž není snadné bojovat. Proto se snažím s tím něco udělat, pomoci lidem, které tyto problémy trápí.“ Dnes je Michal Maršálek primářem v Psychiatrické léčebně Bohnice, přednáší na 1. lékařské fakultě UK, je místopředsedou Společnosti pro biologickou psychiatrii, členem řady výborů a redakčních rad a autorem mnoha odborných statí.

Psychiatrie ale není jedinou oblastí, které se léta zasvěceně věnuje. Neoddělitelnou součástí jeho života je umění. To mu poskytuje potřebný odpočinek a odreagování. Má rád divadlo, sbírá výtvarná díla, nejbližší je mu však literatura. „Snažím se číst zajímavé knihy, které jsou svým způsobem experimentální, třeba formálně. Obdivuji jak některé ‚autory jediné knihy‘, jako je Radiguet, tak i například Joyce, jenž mě oslovuje celým svým dílem. Pak je tu poezie. K té se vracím nejčastěji. Má jednu velkou výhodu: dá se číst přerušovaně.“

Michal Maršálek ve své básnické tvorbě rád zkoumá nevědní formy a postupy, čerpá přitom ze svých zkušeností

„Řekl jsem si, že napíšu něco o místě, kde se pohybuju. Bydlím na Letné a Letenská pláň mi připadala jako ideální prázdné místo, které se může nejrůzněji zaplňovat. Tak jsem po celý rok 2006 psal básničky o tom, jak leze brouk, jak strom vyrůstá z kanálu, jak uprostřed zimy vykvetla třešeň... Název sbírky odkazuje k tomu, že jde o takové okukování, tápání – jako když astronauti přistáli na Měsíci.“

Florencie

Dante v hlavě,
asociace
v tercínách.
Nalámat světlo
jako na sochy,
jejich gesta,
jejich výhry,
a součet,
podtrženo
a mramor.
Přesný prak
v očích Davida
stále zůstává
pod kontrolou,
pod palcem
nebe, jeho
otisky
leží
v oknech.
(15.–16. 8. 1996)

Měřítka

Smutek
s mou chutí,
s mým těžkým dnem,
a přece,
zatímco
tohle píšu,
písmena tančí.
(30.–31. 7. 1996)

Ukázky ze sbírky Z člověka oči (Dauphin, 2008)

*Literatura je úžasná v tom,
že nezná klišé, dovoluje vyjádřit věci jinak*

z psychiatrie i ze všedních každodenních zážitků. „Píšu, protože literaturu a umění vůbec považuji za dobrý způsob vyjádření postoje ke světu, za styl, který popírá klišé. V umění lze vyjádřit věci jinak, prostě, ve zkratce a přitom tak, že člověka osloví, jako by to bylo poprvé. Umožňuje vytržení ze souvislostí, jisté osvícení v dané chvíli. V poezii to platí obzvláště. Někteří autoři schválně vytrhávají věci ze souvislostí a zasazují je do jiných, záměrně nepatřičných rovin abstrakce jazyka.“ Inspiraci mu poskytuje také řada oblíbených básníků. Někteří obsahem, jiní formou svých básní. „Určitě mne hodně ovlivnil americký básník John Ashbery či další Američan William Carlos Williams, který píše krátké, velmi koncentrované básně. To se mi jako způsob psaní zalíbilo. Z českých básníků je pro mne významný Holan, Kabeš, Juliš...“ Své básně dlouho nevydával, v šuplíku má šest sbírek. Setkání s Danielem Podhradským z nakladatelství Dauphin ale vše změnilo a letos vyšla Michalu Maršálkovi sbírka minimalistických básní Z člověka oči, jež je výběrem jeho tvorby z let 1986 až 1997.

Kde vlastně leží přímá spojnice mezi dvěma ústředními zájmy Michala Maršálka – psychiatrií a básněmi? „Když mluvíme, zasazujeme věty do kontextů, víme, v jaké rovině se právě pohybujeme. Lidé trpící schizofrenií to neumějí, tápou, protože mají v mozku nedostatek neuronů, ve kterých dopamin přenáší vzruchy – a tudíž jim chybí i dopamin. Proto se hůř orientují ve světě a občas skočí do jiné roviny, než by měli. Tyhle skoky dělají jen tři skupiny lidí: malé děti, okouzlené hrou slov, psychotici, neschopní vyznat se v situaci, a básníci, kteří to dělají záměrně, jako například Holan či Pasternak. A tak třeba do své básně o psychotickém sochaři z doby Marie Terezie vědomě zapojují podobná zvláštní spojení.“

Michal Maršálek píše i odborné texty o výtvarnících, kteří se potýkali s duševními neduhy: brzy vyjde jeho stať o expresionistickém malíři Edvardu Munchovi, dokončil odbornou přednášku o sochaři F. X. Messerschmidtovi. Ani v poezii nezahálí. Právě nyní mu vychází další básnická sbírka s názvem Letná: První kroky na Měsíci. Rozhodně nebude poslední. ■